

УДК: 159.923

© Хомуленко Б.В., 2012 р.

Б.В. Хомуленко

Національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, м. Харків

МОДЕЛЬ КАЛІБРУВАННЯ ТІЛЕСНИХ РУХІВ У КОНТЕКСТІ ВЕРИФІКАЦІЇ БРЕХНІ

У даній роботі розглядається модель калібрування тілесних рухів, адаптована для практичного застосування у професійній практиці психолога.

Ключові слова: верифікація брехні, пози, жести, рухи тіла.

Б.В. Хомуленко

МОДЕЛЬ КАЛИБРОВКИ ТЕЛЕСНЫХ ДВИЖЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ВЕРИФИКАЦИИ ЛЖИ

В данной работе рассматривается модель калибровки телесных движений, адаптированная для практического применения в профессиональной практике психолога.

Ключевые слова: верификация лжи, позы, жесты, движения тела.

B.V. Khomulenko

MODEL CALIBRATION OF BODILY MOVEMENTS IN THE CONTEXT OF VERIFICATION OF LIES

In this paper we discuss the calibration model of bodily movements, adapted for practical use in the professional practice of psychologists.

Key words: verification of lies, posture, gestures, body movements.

Актуальність проблеми:

У даній роботі ми б хотіли розглянути особливості застосування ідентифікації тілесних рухів в процесі верифікації брехні, розглянути особливості і специфіку прояву та контекстного визначення. У більшості робіт, присвячених мові невербальної комунікації, ми можемо зіткнутися з фіксованими ідентифікаціями проявів різних поз і жестів. Щоб не плутатися в багатьох десятках, а то й сотнях визначень різних жестів, ми пропонуємо ідентифікаційну систему, яка оперує категоріями жестів, але не окремими їх значеннями. Ця модель включає в себе п'ятнадцять патернів, кожен з яких має специфічну форму прояву в тілі людини.

Аналіз досліджень і публікацій по цій темі. Безліч учених, що присвятили свої наукові вишукування темі інтерпретації мови жестів, міміки обличчя, верифікації брехні, в тій чи іншій мірі працювали над адаптацією своїх досліджень для

вивчення та їх практичного застосування в повсякденному житті. Ми можемо говорити про такі імена як Чарльз Дарвін [1], Пол Екман [2-4], Уоллес Фрізен [4], Олдерт Фрай [5]. Матеріал публікацій, запропонованих даними авторами знаходив широкий відгук у читачів, які спеціалізують свою діяльність в науковій сфері, так і у більш широкій аудиторії. Узагальнюючи інформацію, зібрану в публікаціях даних та інших авторів, а також використовуючи свої особисті напрацювання в даній сфері, ми б хотіли запропонувати структуровану модель, в якій жести і рухи тіла класифіковані в певні категорії.

Модель калібрування тілесних рухів:

1. Ілюстратори – жести, зроблені руками, охоплюють простір, як би ілюструють емоційний стан людини. Найчастіше широкі і амплітудні. Чим більше ілюстраторів в комунікації співрозмовника, і чим більше конгруентність (відповідність) між семантичним і аналоговим змістом, тим вище ймовірність, що комунікація є правдивою. Дані жести більш властиві представникам візуальної репрезентативної системи. Найчастіше проявляються при емоціях: радості, зацікавленості, гніву, подиву.

2. Маніпулятори – жести погладжування, чесання, поплескування, потирання руками свого тіла. Чим більше маніпуляторів в поведінці людини, тим вище ймовірність брехливості повідомлення. Дані жести більш властиві представникам кінестетичної репрезентативної системи. Вони часто спонтанно проявляються після того, як людина відчуває емоції: замішання, страху, печалі, неспокою.

3. Регулятори – жести, направляючі увагу співрозмовника в процесі комунікації. Можуть виконуватися руками, головою, іноді ногами. Їх присутність збільшує експресивну значущість змісту комунікації. При невідповідності напрямку руху регулятора і напрямку погляду, збільшується ймовірність брехливості повідомлення.

Дані жести більш властиві представникам візуальної репрезентативної системи. Найчастіше проявляються при емоціях: гніву, радості.

4. Синтезатори – описові жести, що формують візуальну репрезентацію уявлень через окреслення руками або головою їх контурів. Наприклад, окреслення

руками отриманої коробки з подарунком. Велика кількість синтезаторів в невербальній тілесній комунікації буде повідомляти про більшу ймовірність правдивості повідомлення. Дані жести більш властиві представникам візуальної та аудіально-дискретної репрезентативних систем, та характерні для дисоційованих, не емоційних станів. Найбільш властивими емоціями для них будуть: захопленість, інтерес.

5. Шейкери – жести, які проявляються в вібрації окремих частин тіла. Наприклад, це може бути синдром неспокійних ніг, коли людина супроводжує свою комунікацію постійною вібрацією ступні, або ноги в цілому, або обопільної вібрації двох ніг через зведення і розведення колін.

Даний жест відображає перманентне емоційне напруження у свідомості і тілі людини, що говорить про загальний фоновий рівень стурбованості. Поява шейкерів в аналоговій тілесній комунікації буде говорити про можливий прояв брехливого повідомлення. Дані жести більш характерні для представників кінестетичної пропріоцептивної репрезентативної системи. Можливі емоції і стани, що супроводжують дані жести будуть такими: неспокій, тривога, страх, гнів, сексуальні почуття.

6. Релаксер – рух тіла, загальна динаміка різних частин тіла, що демонструє прояв розслаблення. Наприклад, розслаблення м'язів ключиці і опускання плечей. Дані рухи можуть бути властиві представникам різних типів репрезентативних систем. Поява релаксерів в комунікації буде швидше говорити про її правдивість.

Можливими емоціями і станами будуть такі: спокій, умиротворення, радість, сум, прийняття, розчулення.

7. Тенсер – динаміка різних частин тіла, в яких виявляються різні форми напруги і стиснення. Наприклад, стиснення кулаків, напруга в ключиці, м'язах ніг і т.п. У представників аудіально-дискретної репрезентативної системи вони можуть зустрічатися як фонові прояви. У представників інших репрезентативних систем вони будуть проявлятися як реакції на фіксовані стимули. Поява тенсерів буде говорити про більшу ймовірність прояву брехні в аналоговій комунікації.

Найбільш вірогідні емоції, які можуть супроводжувати даний тип динаміки тіла, будуть: тривога, страх, неспокій, гнів.

8. Стретчер – рух тіла, рук або ніг, що демонструють процеси розширення і розтягування. Приміром, розпрямлення і висунення вперед грудної клітки, розведення рук в сторони і т.п. Дані рухи можуть бути властиві представникам різних репрезентативних систем. Поява стретчерів в невербальній комунікації буде говорити про більш високу ймовірність правдивості повідомлення.

Можливі емоції і стани для даного типу руху: впевненість, гордовитість, розслаблення, спокій, радість.

9. Експлозер – тип руху тіла, при якому його динаміка відображає різке, вибухоподібне розширення. Наприклад, різке випинання грудей, різке розведення рук, постановку рук до боків. Даний тип рухів буде швидше належати представникам візуальної та кінестетико-пропріоцептивної репрезентативних систем. Прояв даного руху не буде достовірно повідомляти про прояв брехні в комунікації. У цьому випадку має значення тимчасова конгруентність (відповідність) прояву руху і семантики повідомлення. Правдивим буде повідомлення, коли людина висловлює про свій гнів на кого-небудь, і одночасно з цим демонструє жест експлозер (скажімо, удар кулаком по столу). Свідченням прояву брехні буде невелика тимчасова затримка між мовним і аналоговим повідомленням. Найбільш вірогідними емоціями, супроводжуваними даний тип аналогової комунікації, будуть: гнів, лють, обурення.

10. Імплозер – тип руху тіла, його динаміки, що відображає процеси стиснення і напруги. Наприклад, підведення плечей вгору. Притиснення ліктів до тіла, загальне стиснення тіла. Даний тип динаміки тіла в більшому ступені відповідає представникам кінестетичної репрезентативною системи. Поява імплозерів в комунікації буде говорити про високу ймовірність її брехливості. Вірогідними емоціями, які можуть супроводжувати імплозери, будуть: страх, занепокоєння, загальний стан емоційної пригніченості.

11. Маятник (пендулумер) – тип руху, що демонструє розгойдування різних частин тіла. Наприклад, це може бути розгойдування голови з боку в бік, розгой-

дування рук, ніг, усього тіла. Даний тип рухів буде більшою мірою відповідати представникам кінестетико-пропріоцептивної репрезентативної системи. Поява даного руху буде говорити про роздуми, вагання, процеси прийняття рішення, порівняння чого-небудь з чим-небудь. Даний рух не є жорстким критерієм прояву правди чи омані в аналоговій комунікації. Емоції і стани при даному типі рухів будуть такими: легке занепокоєння, роздум, стан невизначеності.

12. Абсансер – скоріше не рух а їх відсутність. Пауза в динаміці тіла, при якій припиняється вся, або майже вся рухова активність. Тривалість даної паузи може варіюватися від декількох секунд до декількох хвилин. Даний тип динаміки (статики) тіла може виявлятися у представників всіх репрезентативних систем і не є жорстким критерієм правдивості або брехливості повідомлення. Процеси у свідомості і стани, які проявляються при наявності абсансера в динаміці (статиці) тіла будуть такими: глибокі роздуми, трансовий стан, сонливий стан.

13. Хайдер – рух, жест, який демонструє динаміку приховування якої-небудь частини тіла. Наприклад, відведення рук за спину, заклад однієї ноги за іншу і т.п. Даний тип рухів буде більшою мірою властивим представникам кінестетичної репрезентативної системи. Поява хайдера буде свідчити про більш високу ймовірність наявності брехні в комунікації. Основними станами, супроводжуваними даний тип рухів будуть: занепокоєння, страх, невпевненість, пригніченість.

14. Твайнер – рух руками або ногами, що проявляється в їх переплетенні або скручуванні. Приміром, переплетення рук, закладання однієї руки за іншу і т.п. Ці рухи більш характерні для представників кінестетичної репрезентативною системи. Більша кількість твайнерів буде говорити про більш високу ймовірність прояву брехні в комунікації. Стани, характерні для прояву даного типу рухів, будуть такими: занепокоєння, страх, потреба в емоційному захисті.

15. Емблемер – тип жестів, який має чітке, фіксоване значення в якій-небудь соціальній групі. Приміром, долоня, стиснута в кулак, з відсунутим і піднятим вгору великим пальцем, перехрещені вказівний і середній пальці і т.п. Дані жести можуть проявлятися у всіх представників репрезентативних систем і не є чіткими

критеріями наявності правди чи брехні в комунікації. Стани та емоції, які супроводжують подібні типи жестів найчастіше будуть відповідати їх загальноприйнятому семантичному навантаженню.

Висновки. У даній статті ми розглянули модель калібрування тілесних рухів і специфіку їх інтерпретації в контексті належності до певних репрезентативних систем, верифікації брехні та їх відповідності певним емоційним станам.

Перспектива подальших досліджень. У подальших публікаціях, ми розглянемо модель калібрування брехні по аудіально-тональним повідомленням, адаптованої і структурованої для навчання і застосування в практичній діяльності психолога.

Список літератури

1. Дарвин Ч. О выражении эмоций у человека и животных / Ч. Дарвин. — СПб.: Питер, 2001. — 384 с.
2. Экман П. Психология лжи / П. Экман. — СПб.: Питер, 2009. — 272 с.
3. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь / П. Экман; пер. с англ. — СПб.: Питер, 2010. — 334 с.
4. Экман П., Фризен У. Узнай лжеца по выражению лица / П. Экман, У. Фризен; пер. с англ. — СПб.: Питер, 2010. — 272 с.
5. Фрай О. Ложь. Три способа выявления. Как читать мысли лжеца, как обмануть детектор лжи / О. Фрай. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. — 284 с.